

*До Разової спеціалізованої вченої ради ДФ 64.502.009
Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності
імені академіка В.В. Сташиса НАПрН України
61002, м. Харків, вул. Пушкінська, 49*

ВІДГУК

кандидата юридичних наук, доцента

ДРОЗДОВОЇ Олени Валеріївни (офіційного опонента)

на дисертацію ДОНЧЕНКО Артура Анатолійовича на тему:

«Своєчасність процесуальних рішень, що приймаються під час досудового розслідування», подану до публічного захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

I. Оцінка актуальності обраної здобувачем теми дисертації.

Обрана А.А. Донченко тема дисертації "Своєчасність процесуальних рішень, що приймаються під час досудового розслідування" є вельми актуальною з низки причин. По-перше, своєчасність є однією з найважливіших вимог до кримінальних процесуальних рішень. Вона є гарантією дотримання прав і законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення ефективності досудового розслідування.

По-друге, правоохоронні органи України постійно стикаються з проблемами забезпечення своєчасності процесуальних рішень. Це пов'язано з низкою факторів, зокрема, з недостатньою кваліфікацією працівників правоохоронних органів, відсутністю належної матеріально-технічної бази, а також з об'єктивними обставинами, такими як складність кримінального провадження або недостатня кількість доказів..

Тема дисертації відповідає актуальним науковим та практичним проблемам, пов'язаним з функціонуванням механізму забезпечення своєчасності

процесуальних рішень під час досудового розслідування. Вона надає можливість глибоко проаналізувати підходи окремих країн Європи та України до даної проблематики, виокремити теоретичні моделі забезпечення своєчасності процесуальних рішень під час досудового розслідування. Крім того, дійсно результати дослідження можуть бути використані для формулювання рекомендацій та висновків, спрямованих на вдосконалення системи організації та проведення судової експертизи в Україні.

Дисертаційна робота А.А. Донченко по суті є істотним внеском у розвиток науки кримінального процесу. Вона може послужити основою для розробки нових нормативно-правових актів, які унормовують прийняття процесуальних рішень під час досудового розслідування, а також сприяти вдосконаленню роботи слідчих та прокурорів.

Теоретичний аспект актуальності теми пов'язаний із станом доктринальної розробки проблематики своєчасності КПП. Так, якщо різні питання кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування були предметом дослідження таких учених: Ю.П. Аленіна, І.В. Басистої, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, Д.Є. Крикливця, О.П. Кучинської, Л.М. Лобойко, Д.Д. Луспенника, О.І. Марочкина, О. Р. Михайленка В.Т. Нора, М.А. Погорецького, В.О. Попелюшка, Д.О. Скоромного, В.М. Тертишника тощо, то питання своєчасності КПП досудового розслідування лише фрагментарно висвітлювались у працях учених-процесуалістів: В.С. Зеленецького, Н.В. Глинської, О.Г. Шило.

Проте, наразі на національному рівні відсутнє комплексне дисертаційне дослідження своєчасності кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування.

Отже стосовно даної роботи варто зазначити наступне: як сама тематика, так і зміст роботи, висновки та рекомендації, запропоновані автором, переконливо свідчать про відповідність дисертації вимогам сучасності. Це вказує на актуальність обраного для дослідження напрямку.

Крім того, актуальність заявленої тематики підкреслюється виконанням дисертаційного дослідження в межах наукової теми «Теоретичні основи якості кримінального процесуального законодавства України», затвердженої постановою президії НАПрН України № 97/7 від 21 червня 2016 року та постановою Вченої ради № 6/3 від 28 грудня 2016 року, № державної реєстрації 0117U000284.

II. Оцінка новизни представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень.

У контексті існуючих знань і досягнень в галузі кримінального процесу до положень, що містять наукову новизну та мають значний потенціал для подальшого розвитку науки кримінального процесу, на погляд офіційного опонента, серед іншого слід віднести такі: обґрунтовано багатоаспектне значення своєчасності кримінальних процесуальних рішень (далі – КПР) у кримінальному процесуальному механізмі ефективної реалізації завдань кримінального провадження: своєчасність КПР розглянуто як важливий складовий елемент забезпечення таких фундаментальних засад кримінального провадження, як розумні строки, забезпечення права на захист та презумпція невинуватості; запропоновано авторську класифікацію КПР досудового розслідування за критерієм моменту доведення (доставляння, направлення) рішення до адресата. Відповідно до цього критерію КПР можна поділити на рішення, що створюють правові наслідки з моменту їх постановлення; рішення що створюють правові наслідки з моменту доведення (доставлення, направлення) такого рішення до адресата; аргументовано доцільність унормування права слідчого, дізнавача, прокурора самостійно скасувати прийняті ними КПР під час досудового розслідування. А також розширити перелік рішень, які слідчий, дізнавач, прокурор, можуть самостійно скасувати в перебігу судово-контрольної процедури оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування шляхом внесення змін до ч. 2 ст. 305 КПК; виокремлено чинники, що впливають на забезпечення своєчасності КПР досудового розслідування, які розподілено на дві

групи: об'єктивні, тобто такі, що не залежать від волі суб'єкта постановлення КПР та суб'єктивні, що безпосередньо залежать від волевиявлення суб'єкта прийняття КПР. Об'єктивними чинниками є якість чинного кримінального процесуального законодавства; поведінка суб'єктів, залучених до кримінальних процесуальних відносин; складність кримінального провадження; зовнішні обставини, у яких здійснюється кримінальна процесуальна діяльність, розвиток цифрових технологій. До суб'єктивних чинників необхідно віднести компетентність особи, уповноваженої на постановлення КПР досудового розслідування; ретельність здійснення такою особою своїх повноважень; рівень злагодженості у взаємодії слідчого та прокурора, групи слідчих; розроблено систему стандартів забезпечення своєчасності повідомлення про підозру та обвинувального акту. Такими стандартами є співмірність (пропорційність) строку досудового розслідування кримінального провадження (сумарно до повідомлення особі про підозру та після такого повідомлення) та строку перебування особи в статусі підозрюваного; пріоритетність права на захист; достатність часу та наявність необхідних можливостей для підготовки свого захисту;

Водночас, ряд інших наукових положень, які сформульовані в дисертації, удосконалюють визначення своєчасності КПР досудового розслідування, наукові підходи до визначення критеріїв своєчасності КПР та доктринальні положення щодо визначення бездіяльності слідчого, дізнавача, прокурора.

Дисертація містить нові науково обґрунтовані результати проведених досліджень, які розв'язують конкретне наукове завдання – з одного боку, сформулювати основні критерії та механізм забезпечення своєчасності таких КПР, а з іншого – спрямувати правозастосовну практику на ефективне подолання існуючих проблем у царині забезпечення своєчасності прийняття КПР на досудовому розслідуванні..

III. Оцінка наукової обґрунтованості результатів проведених здобувачем досліджень (положень, висновків і рекомендацій, сформульованих

у дисертації) та рівня виконання поставленого наукового завдання. Викладені наукові положення та висновки, які приведені у дисертації, є обґрунтованими, аргументованими та переконливими. Значна репрезентативність та високий рівень достовірності положень, висновків і рекомендацій, які сформульовані у роботі, свідчать про ретельне опрацювання здобувачем обширного обсягу літературних джерел з різних галузей наукового знання.

Вагомості роботі та значущості проведеному здобувачем дослідженню надає емпірична база наукового дослідження, на яку спирається дисертант: рішення ВСУ, ВС, ВССУ, практика судів першої та другої інстанції. Під час підготовки роботи дисертантом проведено опитування 78 практичних та науково-педагогічних працівників у сфері кримінального судочинства: суддів, прокурорів, слідчих та адвокатів, працівників науково-дослідних установ, викладачів вищих навчальних закладів.

Ознайомлення з текстом дисертації переконливо свідчить про те, що здобувач глибоко дослідив предмет своєї роботи, що обумовило високу якість дисертації. Він підтверджує свої висновки за допомогою широкого спектра джерел, включаючи 226 наукових, нормативних, правозастосовних та інформаційних джерел.

Аналізуючи результати проведених досліджень з урахуванням поставлених мети та завдань, можна зробити висновок про високий рівень виконання поставленого наукового завдання.

IV. Оцінка рівня оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності. Достовірність, повноту та об'єктивність отриманих результатів у значній мірі забезпечило використання автором комплексу загальнонаукових та спеціальних методів.

Так видається цілком обґрунтованим, що Філософський рівень методології пізнання представлено діалектичним методом, використання якого дозволило розглянути предмет дослідження в об'єктивному взаємозв'язку із загальною якістю

КПР та констатувати тісний зв'язок своєчасності КПР із забезпеченням реалізації права кожного на справедливий судовий розгляд у розумний строк, створюючи для цього необхідне підґрунтя. Крім того, саме використання діалектичного методу дозволило дійти висновків про те, що своєчасність КПР є одним з елементів механізму забезпечення ефективного досудового розслідування. Внесення змін до кримінального процесуального законодавства, зокрема і щодо строків досудового розслідування, обумовило необхідність застосування *методу історичного аналізу з метою* дослідження та надання оцінки тим чи іншим положенням закону з позиції саме своєчасності прийняття процесуальних рішень та регулювання цього питання. З метою здійснення аналізу правової технології прийняття КПР, зокрема правових норм, що встановлюють строки прийняття КПР, було застосовано *метод системного аналізу*. Метод *соціологічних досліджень* (у формі проведення анкетування) застосовано для отримання зрізу думок фахівців щодо основних проблемних питань забезпечення своєчасності КПР. Метод *теоретико-правового моделювання* застосовано для формулювання пропозицій, спрямованих на вдосконалення чинного кримінального процесуального законодавства. Зокрема щодо вдосконалення нормативної моделі ч. 9 ст. 170, ст. 277, ч. 2 ст. 305 КПК. З метою забезпечення всебічності проведеного дослідження й достовірності отриманих результатів названі методи застосовувались комплексно.

Наведене також свідчить про розуміння здобувачем ключових понять, теорій, принципів, що стосуються наукової методології та знання про різні методи та підходи до проведення наукових досліджень.

Використання комплексу перелічених вище методів сприяло формуванню повного і всебічного уявлення про предмет дослідження, а також забезпеченню об'єктивності отриманих результатів та переконливо демонструє здатність здобувача застосовувати на практиці методологічні принципи і методи наукової роботи.

Окрім цього, на погляд офіційного опонента, дисертантом також використано метод експертних оцінок (про що свідчить факт обґрунтування окремих пропозицій

автором результатами опитування фахівців щодо доцільності або недоцільності відповідної пропозиції). Наведене дає можливість належним чином оцінити здібності здобувача аналізувати та критично осмислювати методи наукового дослідження та отримані результати. Це також характеризує його здатність аргументовано обґрунтовувати наукові позиції та висновки.

Таким чином, можна виснувати про високий рівень оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

V. Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Дисертація характеризується логічним змістовним наповненням відповідно до плану, структура якого забезпечує комплексність та системність опрацювання обраної теми.

1. У Вступі обґрунтовується актуальність теми дослідження, висвітлюється ступінь її наукової розробленості, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначаються об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження, відображуються теоретико-методологічні основи й емпірична база, обґрунтовується наукова новизна одержаних результатів, їх практичне значення, зазначаються форми апробації та структура дисертаційної роботи.

2. У розділі 1 «Сутність своєчасності процесуальних рішень, що приймаються під час досудового розслідування», який складається з чотирьох підрозділів, розглянуто природу, поняття, значення, оцінка та суттєві ознаки своєчасності кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування.

У підрозділі 1.1 «Кримінальні процесуальні рішення досудового розслідування як об'єкт забезпечення своєчасності» автором окреслено таку специфіку КПП досудового розслідування як об'єкта забезпечення своєчасності: такі рішення приймаються виключно на стадії досудового розслідування; чинним КПК закріплено вичерпне коло суб'єктів, уповноважених на прийняття таких рішень; досліджувані рішення породжують, змінюють або припиняють кримінальні

процесуальні відносини; об'єктом забезпечення своєчасності є як рішення, що матеріалізуються у відповідному документі, так і рішення, що не мають матеріальної форми; КПП досудового розслідування характеризуються диференційованим підходом до питання нормативної регламентації строків їх прийняття. Разом з тим більшість КПП досудового розслідування має дискреційний характер строків їх прийняття.

У цьому підрозділі автором запропоновано здійснити класифікацію КПП досудового розслідування як об'єкта забезпечення своєчасності за такими критеріями: за суб'єктом прийняття рішення; за формою зовнішнього виразу; відповідно до матеріалізації форми рішення; відповідно до нормативної регламентації строків прийняття КПП; залежно від необхідності доведення (доставлення, направлення) рішення до адресата; залежно від складності процедури прийняття рішення.

У підрозділі 1.2 *«Природа, поняття та суттєві ознаки своєчасності кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування»* здобувач на підставі проведеної наукової розвідки робить висновок, що своєчасність КПП досудового розслідування характеризується такими рисами: 1) індивідуальністю щодо кожного рішення в кожному кримінальному провадженні; 2) оптимальними темпоральними показниками (рішення має прийматися в межах строку, передбаченого для його прийняття без тяганини та поспіху); 3) балансом швидкості прийняття КПП та його якості; 4) пріоритетом прав та законних інтересів учасників процесу над швидкістю прийняття рішення; 5) спрямованістю на досягнення відповідного результату.

Урахування вищенаведеного дало змогу дисертанту визначити своєчасність КПП досудового розслідування як вимогу, відповідно до якої рішення має бути прийняте в момент, який є об'єктивно необхідним, оптимальним для його прийняття без невиправданої затримки та невиправданого поспіху в межах строку, передбаченого чинним КПК з огляду на специфіку конкретного рішення та обставини кримінального провадження та є оптимальним для досягнення

корисного ефекту з максимально можливим рівнем забезпечення прав та законних інтересів учасників процесу.

У підрозділі 1.3 «Значення своєчасності кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування» здобувач виснував, що значення своєчасності КПР досудового розслідування полягає в тому, що вона є важливим складовим елементом механізму забезпечення таких фундаментальних засад, як: розумні строки, забезпечення права на захист, презумпція невинуватості. Крім того, своєчасність КПР досудового розслідування є одним із засобів виконання завдань кримінального провадження та забезпечення проведення ефективного досудового розслідування.

Підрозділ 1.4. «Оцінка своєчасності кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування» складається з двох частин: 1.4.1 Суб'єкти оцінки своєчасності кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування та 1.4.2 Критерії своєчасності кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування

У цьому підрозділі дисертант звернув увагу на низку особливостей оцінки КПР досудового розслідування. *По-перше*, така оцінка може здійснюватися відповідними суб'єктами як за власної ініціативи (відповідно до владних повноважень, передбачених чинним кримінальним процесуальним законодавством України), так і за ініціативою інших суб'єктів (наприклад, у процесі судово-контрольного провадження з розгляду скарг). *По-друге*, оцінка своєчасності КПР досудового розслідування не обмежується виключно стадією досудового розслідування і може здійснюватися й на стадії судового розгляду, апеляційного та касаційного провадження. *По-третє*, встановлена за результатами оціночної діяльності невідповідність КПР досудового розслідування вимозі своєчасності може бути виявлена з двох підстав. *Першою* підставою вбачається передчасність прийняття рішення. Щодо *другої підстави* здобувач вважає, що нею є рішення, прийняте пізніше, ніж того вимагали обставини кримінального провадження, або прийняття рішення поза межами встановлених строків. *По-четверте*,

диференціація способів реагування на встановлення невідповідності рішення стандартам якості КПР. *По-н'яте*, вибір способу реагування на невідповідність КПР досудового розслідування вимозі своєчасності залежить від мети оцінки КПР досудового розслідування щодо дотримання аналізованої вимоги. *По-шосте*, диференціація наслідків встановлення невідповідності КПР досудового розслідування вимозі своєчасності.

3. Розділ 2 «Механізм забезпечення своєчасності процесуальних рішень, що приймаються під час досудового розслідування» містить чотири підрозділи: 2.1 *Поняття механізму забезпечення своєчасності кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування та його структура*; 2.2 *Характер нормативної регламентації строків прийняття кримінальних процесуальних рішень на досудовому розслідуванні в механізмі забезпечення їх своєчасності*; 2.3. *Процесуальне керівництво, судовий та відомчий контроль у механізмі забезпечення своєчасності кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування*; 2.4 *Забезпечення своєчасності окремих процесуальних рішень досудового розслідування*.

У підрозділі 2.1. *«Поняття механізму забезпечення своєчасності кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування та його структура»* дисертант доводить, що складовими елементами такого механізму є реалізація своїх повноважень суб'єктами прийняття КПР та гарантії дотримання вимоги своєчасності КПР досудового розслідування.

У підрозділі 2.2 *«Характер нормативної регламентації строків прийняття кримінальних процесуальних рішень на досудовому розслідуванні в механізмі забезпечення їх своєчасності»* здобувач виділяє дві групи строків, що мають безпосереднє значення для забезпечення своєчасності КПР та з урахуванням національної нормативної рамки і релевантної практики ЄСПЛ розкриває їх зміст. Так перша група – це строки досудового розслідування, друга група – строки вчинення окремих процесуальних дій або прийняття окремих КПР.

У підрозділі 2.3 «Процесуальне керівництво, судовий та відомчий контроль у механізмі забезпечення своєчасності кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування» дисертант підбиваючи підсумок дослідження питання процесуального керівництва в механізмі забезпечення своєчасності КПР, зазначає, що швидке і повне розкриття кримінального правопорушення, а також всебічність і об'єктивність розслідування багато в чому залежить від належної реалізації прокурором своїх повноважень при здійсненні процесуального керівництва, що серед іншого може бути досягнуто й шляхом своєчасного прийняття КПР досудового розслідування як самим прокурором, так і слідчим, дізнавачем.

Щодо судового контролю в механізмі забезпечення своєчасності КПР досудового розслідування, то автор наголошує, що повноваження слідчого судді, спрямовані на забезпечення своєчасності КПР досудового розслідування (або усунення наслідків несвоечасного прийняття рішень), перш за все відображені в уже згадуваній ст. 114 КПК, яка передбачає, що для забезпечення виконання сторонами кримінального провадження вимог розумного строку слідчий суддя, суд має право встановлювати процесуальні строки в межах граничного строку, передбаченого КПК, з урахуванням обставин, встановлених під час відповідного кримінального провадження.

В аспекті забезпечення своєчасності КПР досудового розслідування здобувач аргументовано стверджує, що відомчий контроль може розглядатися як контроль з боку керівника органу досудового розслідування, керівника органу дізнання та прокурора вищого рівня.

У підрозділі 2.4 «Забезпечення своєчасності окремих процесуальних рішень досудового розслідування» дисертант досліджує актуальні проблеми взаємозв'язку своєчасності повідомлення про підозру та обвинувального акту, співмірності (пропорційності) строку досудового розслідування кримінального провадження (сумарно до повідомлення особі про підозру та після такого повідомлення) та строку перебування особи в статусі підозрюваного, пріоритетності права на захист і достатності часу та наявності необхідних можливостей для підготовки свого

захисту, забезпечення своєчасності рішення про закриття кримінального провадження.

Окремо здобувач аналізує особливості забезпечення своєчасності кримінальних процесуальних рішень в умовах воєнного стану.

4. Висновки дисертації здобувача відповідають меті та завданням дослідження. Вони характеризуються об'єктивністю, науковою обґрунтованістю, структурованістю та систематизованістю. Висновки також містять практичні рекомендації та є суцільним підсумком найвагоміших результатів наукової праці дисертантки.

5. Дисертація А. А. Донченко оформлена відповідно до нормативних вимог, що пред'являються до таких наукових праць. Робота написана державною мовою. Стиль викладення матеріалу – науковий.

VI. Дискусійні положення дисертації. Позитивно оцінюючи в цілому представлене дослідження, все ж варто відзначити, що воно містить окремі положення та висновки, які мають дискусійний характер чи вимагають додаткової конкретизації під час захисту.

1. Здобувач в дисертації (стор. 125, 198) обґрунтовує необхідність нормативного закріплення можливості участі осіб у судовому засіданні поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів. Проте цікавить думка дисертанта щодо унормування участі судді, слідчого судді поза межами приміщення у судовому засіданні. Аналогічне питання вже було предметом розгляду у Європейському суді з прав людини. Так у справі Альпі проти Фінляндії (заява № 15736/22; рішення від 28 листопада 2023 року) заявник скаржився на використання відеоконференції одним із суддів колегії в його справі, який мав пройти карантин, пов'язаний із COVID-19, на підставі статті 6 § 1 Конвенції, незважаючи на відсутність будь-якого положення внутрішнього процесуального права, що надає будь-яку правову основу для цього. Нагадаю, що у

цій справі ЄСПЛ зазначив, що відеозв'язок використовувався для частини судового розгляду, оскільки один із суддів Апеляційного суду не міг бути фізично присутнім у залі суду для другої частини слухання справи заявника. Сторони не заперечують, що внутрішнє процесуальне право не передбачало такої можливості, і це вже визнано Верховним Судом (див. п. 9 вище). ЄСПЛ погодився з Верховним Судом щодо характеру порушення внутрішнього законодавства, а саме, що це фактично не було питанням того, як Апеляційний суд був «створений» в розумінні статті 6 § 1 Конвенції, а скоріше того, як законно створений суд у справі проводив частину слухання в технічному плані. На думку ЄСПЛ, сутність справи полягає в тому, чи зробило процесуальне порушення, виявлене Верховним Судом, кримінальний розгляд проти заявника несправедливим (пункти 17-18 рішення ЄСПЛ).

2. У дисертаційному дослідженні А. А. Донченко розроблено систему стандартів своєчасності повідомлення про підозру та обвинувального акту, якими має керуватися сторона обвинувачення. У якості таких стандартів запропоновано розглядати співмірність (пропорційність) строку досудового розслідування кримінального провадження (сумарно до повідомлення особі про підозру та після такого повідомлення) та строку перебування особи в статусі підозрюваного; пріоритетність права на захист; достатність часу та наявність необхідних можливостей для підготовки свого захисту (стор. 198). Разом з тим здобувачем охарактеризовано особливості оцінки своєчасності КІР досудового розслідування. Такими особливостями є, зокрема, наскрізний характер - така оцінка не обмежується виключно стадією досудового розслідування і може здійснюватися і на стадії судового розгляду, апеляційного та касаційного провадження (стор. 75, 195).

Однак на практиці трапляються випадки, коли ухвалою слідчого судді було скасовано повідомлення про підозру. Потім зазначена ухвала була оскаржена прокурором в апеляційному порядку. Далі ухвалою апеляційного суду ухвалу слідчого судді було скасовано. Вказану ухвалу апеляційного суду прокурор

отримав майже через три місяці. Отже, Верховний Суд мав вирішити, чи слід враховувати в строк досудового розслідування: 1) строк з дня постановлення слідчим суддею ухвали про скасування повідомлення про підозру до дня скасування судом апеляційної інстанції вказаної ухвали слідчого судді; 2) строк з дня постановлення ухвали апеляційного суду до дня отримання цієї ухвали прокурором. Зрештою ВС виснував у своїй постанові від 08 листопада 2023 року у справі № 369/11708/19 (провадження № 51-5156км23), що факт скасування слідчим суддею повідомлення про підозру зупиняє перебіг строку досудового розслідування. Тому у строк досудового розслідування не включається період із дня постановлення слідчим суддею ухвали про скасування повідомлення про підозру до дня скасування судом апеляційної інстанції вказаної ухвали слідчого судді. Позиція суду, зокрема, ґрунтувалася на положенні ст. 400 КПК. Положеннями ч. 2 ст. 400 КПК України (в редакції, що діяла на час постановлення ухвали слідчого судді) було передбачено, що подання апеляційної скарги на ухвалу слідчого судді зупиняє набрання нею законної сили, але не зупиняє її виконання, крім випадків, встановлених КПК. З цього Верховний Суд робить висновок, що ухвала слідчого судді підлягала негайному виконанню, не дивлячись на те, що вона не набрала законної сили у зв'язку з її оскарженням в апеляційному порядку.

З цієї причини, мене цікавить думка дисертанта щодо того, чи не впливає негативно на своєчасність вище перелічених кримінальних процесуальних рішень конструкція наведеного положення ч. 2 ст. 400 КПК з урахуванням наведеної судової практики. Якщо так, то яким чином можна виправити цю правову ситуацію?

3. Дисертант стверджує, що залежно від складності процедури прийняття кримінальних процесуальних рішень можна поділити на ті, що приймаються в порядку простої процедури та ті, що приймаються в порядку складної процедури. Складною процедурою прийняття КПК можна вважати такий порядок його прийняття, що вимагає додаткового погодження такого рішення (наприклад, повідомлення про підозру, клопотання про застосування запобіжних заходів,

клопотання про проведення негласних слідчих розшукових дій, якщо такі рішення приймає слідчий). В аспекті дослідження особливий інтерес дисертанта становлять рішення, що приймаються в порядку складної правової процедури, адже в такому випадку забезпечення своєчасності залежить від скоординованої роботи суб'єктів, залучених до процедури їх прийняття. Так, *наприклад, непогодження рішення з неповажних причин або розгляд можливості погодження рішення впродовж тривалого часу спричиняє недотримання вимоги своєчасності такого кримінального процесуального рішення* (стор. 46, 47).

Дійсно на практиці якщо у кримінальному провадженні отримано дозвіл слідчого судді на збирання інформації шляхом проведення негласних слідчих (розшукових) дій, то при об'єднанні цього провадження з іншим кримінальним провадженням немає потреби в дозволі слідчого судді на використання такої інформації в об'єднаному кримінальному провадженні. Втім, як наголошується в постанові колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 02.11.2023 у справі № 991/10566/20 (провадження № 51-4240км22) така потреба виникає у випадку, коли цю інформацію необхідно використати в іншому кримінальному провадженні, не об'єднаному з тим, у якому надавався дозвіл на проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

У зв'язку з цим, варто дізнатися думку дисертанта щодо впливу на дотримання вимоги своєчасності постановлення відповідних ухвал слідчим суддею саме у випадку, коли наведену інформацію необхідно використати в іншому кримінальному провадженні, не об'єднаному з тим, у якому надавався дозвіл на проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

4. А. Донченко пропонує розробити та запровадити стандарти своєчасності повідомлення про підозру та обвинувального акта, якими має керуватися сторона обвинувачення. В якості таких стандартів пропонуємо розглянути співмірність (пропорційність) строку досудового розслідування кримінального провадження (сумарно до повідомлення особі про підозру та 181 після такого повідомлення) та строку перебування особи в статусі підозрюваного; *пріоритетність права на*

захист; достатність часу та наявність необхідних можливостей для підготовки свого захисту (стор. 180-181). Розкриваючи суть пріоритетності права на захист дисертант стверджує, що *одномоментне* повідомлення про підозру та вручення обвинувального акту фактично унеможлиблює реалізацію особою свого права на захист під час досудового розслідування. І в цьому сенсі таке порушення права особи на захист не може бути усунене під час судового засідання. *Тож умовна швидкість досудового розслідування не може бути пріоритетом над правам особи на захист.* Саме така позиція відображена в практиці ЄСПЛ, де суд зазначає, що хоча важливо здійснити провадження протягом належного строку, але не можна задля цього жертвувати процесуальними правами однієї зі сторін (стор. 184).

Дійсно одномоментне повідомлення про підозру та вручення обвинувального акту фактично унеможлиблює реалізацію особою свого права на захист під час досудового розслідування. Однак це один, але далеко не єдиний випадок, коли ми можемо стверджувати про порушення права на захист в такого роду випадках. У зв'язку з цим виникає питання: то ж який саме проміжок часу (тривалість, критерії) між повідомленням про підозру та вручення обвинувального акту фактично має бути достатнім для реалізацію особою свого права на захист під час досудового розслідування? Іншими словами, як забезпечити в таких ситуаціях дотримання крихкого балансу між забезпеченням права на захист та забезпеченням швидкого, повного та неупередженого розслідування?

Проте міркування, які наразі висловлені офіційним опонентом, можуть бути предметом дискусії та не впливають на високу позитивну оцінку дисертації А. А. Донченко. Вони лише підкреслюють актуальність, складність і багатогранність проблем, які дисертант досліджує в своїй роботі та, можливо, задають вектор подальшого наукового пошуку.

VII. Висвітлення результатів дисертації у наукових публікаціях здобувача. Результати дослідження з достатньою повнотою відображені в наукових статтях і тезах доповідей автора на наукових конференціях, що в цілому свідчить про належний рівень апробації. Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у 7 наукових працях, три з яких – наукові статті, опубліковані у фахових наукових виданнях України, три – тези доповідей і повідомлень на наукових, науково-практичних конференціях та круглих столах.

VIII. Дотримання здобувачем академічної доброчесності. Фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації у дисертації та/або наукових публікаціях дисертанта офіційним опонентом не виявлено.

IX. Відсутність конфлікту інтересів. Офіційний опонент не має реального чи потенційного конфлікту інтересів щодо здобувача та/або її наукового керівника.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК. Підбиваючи підсумок оцінки наукового рівня дисертації *ДОНЧЕНКО Артура Анатолійовича на тему: «Своєчасність процесуальних рішень, що приймаються під час досудового розслідування»* і його наукових публікацій за темою дослідження, вважаю, що представлена дисертація є самостійною, комплексною, завершеною працею, що містить наукову новизну представлених в роботі результатів у вигляді комплексу наукових висновків щодо механізму забезпечення своєчасності кримінальних процесуальних рішень досудового розслідування, а в наукових публікаціях, які відповідають тематиці дослідження, висвітлено наукові результати дисертації. Також результати проведених здобувачем досліджень є науково обґрунтованими і мають істотне теоретичне та практичне значення для галузі знань 08 «Право», що свідчить про високий рівень виконання здобувачем поставленого наукового завдання та оволодіння ним методологією наукової діяльності.

Таким чином, дисертація *ДОНЧЕНКО Артура Анатолійовича* на тему: *«Своєчасність процесуальних рішень, що приймаються під час досудового розслідування»* поданої до публічного захисту на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261, вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом МОН України від 12 січня 2017 року № 40, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор *ДОНЧЕНКО Артур Анатолійович* – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ

Кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінально-правових
та адміністративно-правових дисциплін
Юридичного факультету Приватного
вищого навчального закладу «Міжнародний
економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»

Олена ДРОЗДОВА

